

UCHWAŁA Nr 1004.205.2023
ZARZĄDU POWIATU W SIERPCU
z dnia 13 grudnia 2023 r.

w sprawie przedłożenia do konsultacji projektu „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027”

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1526 z późn. zm.) oraz § 64 ust. 1 pkt 2 i § 77 ust. 1 Statutu Powiatu Sierpeckiego uchwalonego Uchwałą Rady Powiatu w Sierpcu Nr 22.IV.2018 z dnia 28 grudnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2019 r. poz. 499) w związku z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840, z późn. zm.) oraz pkt. 5-9 załącznika nr 1 do uchwały Nr 49/VII/2011 Rady Powiatu w Sierpcu z dnia 15 kwietnia 2011 roku w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2011 r. Nr 78, poz. 2487), uchwala się, co następuje:

§ 1. 1. Przedkłada się do konsultacji z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie projekt „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

2. Konsultacje będą polegały na wyrażeniu opinii i złożeniu uwag w sprawie będącej przedmiotem konsultacji do dnia 31. grudnia 2023 r. na adres:

Starostwo Powiatowe w Sierpcu,
ul. Świętokrzyska 2a,
09-200 Sierpc

z dopiskiem „Program opieki nad zabytkami”.

3. Projekt „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027” zostanie zamieszczony na stronie internetowej Powiatu Sierpeckiego, na stronie BIP oraz na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Sierpcu. Osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji jest Zbigniew Czajkowski – pracownik Wydziału Oświaty i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Sierpcu.

§ 2. Projekt „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027” przesłać do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w celu uzyskania opinii.

§ 3. Wyniki konsultacji oraz opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przedłożyć Radzie Powiatu w Sierpcu wraz z projektem uchwały w sprawie uchwalenia „Programu opieki nad zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027” oraz zamieścić w Biuletynie informacji Publicznej Starostwa Powiatowego w Sierpcu i na tablicy ogłoszeń w Starostwie Powiatowym w Sierpcu.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

Załącznik
DO UCHWAŁY Nr 1007.205.2023
ZARZĄDU POWIATU W SIERPCU
z dnia 13 grudnia 2023 r.

***PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
POWIATU SIERPECKIEGO
NA LATA 2024 -2027
PROJEKT***

Spis treści

I. Wprowadzenie.....	2
II. Podstawa prawna opracowania.....	4
III. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
IV. Zadania samorządu z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	13
V. Opieka nad zabytkami w świetle dokumentów strategicznych	14
1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023 – 2026	14
2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.	15
3. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze..	16
4. Zgodność programu opieki nad zabytkami z dokumentami powiatowymi..	17
VI. Wykaz zabytków znajdujących się na terenie Powiatu Sierpeckiego ...	19
VII. Analiza SWOT.....	24
VIII. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027.....	26
IX. Wdrażanie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.....	29
1. Instrumenty prawne, instytucjonalne i finansowe.....	29
2. Monitoring działania Programu.	30

I. Wprowadzenie.

Niniejszy program został sporządzony w związku z ustawowym obowiązkiem wynikającym z art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. (tj. Dz. U. z 2022 r., poz. 840, z późn. zm.).

W programie przedstawiono zagadnienia prawne i około prawne dotyczące ochrony zabytków na terenie Powiatu Sierpeckiego. Omówiono regulacje dotyczące ochrony zabytków oraz dokumenty programowe na poziomie państwa, województwa oraz powiatu. Scharakteryzowana została materia zabytkowa na terenie powiatu, z wyszczególnieniem zabytków reprezentacyjnych powiatu, zabytków należących do powiatu oraz zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Dokonano analizy SWOT oraz przedstawiono założenia programowe. W programie ujęto również instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami oraz zasady oceny jego realizacji. W dokumencie zawarto wykaz zabytków znajdujących się w ewidencji i rejestrze zabytków oraz wykaz zabytków archeologicznych i stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie Powiatu Sierpeckiego.

Utworzenie niniejszego programu ma na celu zbudowanie podstaw wspólnej polityki ochrony zabytków na terenie Powiatu Sierpeckiego. Celem jest również koordynacja działań gminnych oraz działań pomiędzy gminami a organami państwa. Nadrzędną intencją jest ochrona dziedzictwa kulturowego, jego renowacja i, w miarę możliwości, właściwie przeprowadzona adaptacja, która zapewni jego właściwe wykorzystanie i utrzymanie w dobrym stanie technicznym, a także rozwój lokalnej kultury. Istotna jest również renowacja zieleni komponowanej, a także zachowanie historycznych układów urbanistycznych, ładu przestrzennego, otoczenia zabytków oraz powoływania i zagospodarowania parków kulturowych. W programie poruszono również kwestie dotyczące edukacji społeczeństwa w materii dotyczącej ochrony zabytków oraz historii regionu. Zawarte także postulaty dotyczące rozwoju turystyki w oparciu o istniejące zabytki oraz sposoby ich właściwego promowania.

Niniejszy dokument stanowi swoiste podsumowanie wiedzy dotyczącej ilości oraz stanu zachowania zabytków na terenie powiatu, stanu ochrony (w tym ochrony prawnej i około prawnej), a także planów jej rozwoju. Wobec powyższego program opieki nad zabytkami powiatu sierpeckiego jest ważnym dokumentem planistycznym oraz koordynacyjnym.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń. Dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla przyszłego rozwoju. Powiat Sierpecki posiada znaczne zasoby dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego. Najczęściej

utożsamiamy dziedzictwo kulturowe z architekturą i sztuką. Mieszkańcy powiatu są spadkobiercami dorobku kulturowego poprzednich pokoleń. Kultura ta jest częścią polskiego, europejskiego i światowego dziedzictwa, stanowi nasze korzenie.

Jednocześnie musimy pamiętać, że zabytkami w naszym powiecie są nie tylko budynki, to także całe zespoły zabudowy. Umiejętne zaadaptowanie obiektów zabytkowych (takich jak np. stare budynki magazynowe czy przemysłowe na hotele, itp.), a przede wszystkim dbanie o ich dobry stan techniczny (poprzez bieżące remonty i konserwacje) podnosi atrakcyjność obiektów i całej miejscowości. Wartość turystyczną powiatu mierzy się istnieniem zadbanych zabytków, tworzących niepowtarzalny charakter, przyciągający turystów.

Zabytki tworzą niepowtarzalny produkt turystyczny, który jest ogromnym atutem powiatu i który stanowi punkt wyjścia w jego rozwoju. Wobec powyższego ważnym zadaniem dla powiatu winno być połączenie promocji środowiska naturalnego z promocją zasobów dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami powiatu sierpeckiego stanowi punkt wyjścia do stworzenia możliwości współpracy w celu jak największej dbałości o nasze wspólne dziedzictwo kulturowe, a także wypromowanie go w kraju i za granicą jako atrakcyjny produkt turystyczny.

II. Podstawa prawna opracowania.

Obowiązek opracowania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami został zawarty w ustawie z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (zwanej dalej u.o.z.). Art. 87 powyższej ustawy, stanowi iż:

„1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) – (uchylony);

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. (...)"

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami jest publikowany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Ustawa nakłada również obowiązek sporządzania co 2 lata sprawozdań z ich wykonywania, które są przedstawiane radzie powiatu.

Warto również mieć na uwadze przepis art. 21, stanowiący, że: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.” Konfrontując powyższy przepis z art. 22 ustawy (nakładającym m.in. na gminy obowiązek prowadzenia tzw. Gminnej Ewidencji Zabytków) można wnioskować, iż gminna ewidencja jest podstawą sporządzenia programów powiatowych, które poza skonstruowaniem programu ochrony dla zabytków należących stricte do powiatów, mają na celu podsumowanie i koordynację działań gminnych.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym. Ma on określać stan do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji.

III. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Umocowanie prawne ochrony zabytków determinowane jest przede wszystkim Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) stojącą najwyżej w hierarchii źródeł prawa krajowego.

Preambuła Konstytucji stanowi, iż: „(...) wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach, nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej, zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku (...)”. Naród polski zobowiązuje się do przekazania potomkom dorobku kulturowego, zatem oczywistym wnioskiem jest wynikająca z tego ochrona dóbr kultury.

Art. 5 konstytucji stanowi pośrednią podstawę ochrony dóbr kultury, zawierając zapis: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.” Artykuł ten określa podstawowe funkcje państwa. Z ich wymienienia wynikają konkretne kompetencje organów państwowych. Zauważyć należy, że równoważnie postawiono problem niepodległości, jak i ochrony dziedzictwa narodowego, podkreślając tym samym jego wysokie znaczenie.

Warto w tym miejscu zastanowić się nad terminem „dziedzictwa narodowego”, który wydaje się być niejednoznaczny z pojęciem „zabytku”. Zakres pojęcia rozumianego pod postacią „dziedzictwa narodowego” w przeciwieństwie do „zabytku” jest bardzo szeroki i może obejmować wszelkie wytwory kulturowe: przyrodę, sztukę, architekturę, literaturę czy technikę.

Art. 6 Konstytucji stanowi, że: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.” Wprowadza on termin „dobra kultury”, który obecnie nie istnieje (funkcjonował on w ustawie o ochronie dóbr kultury z 1962 r., obowiązującej jeszcze w czasie uchwalania Konstytucji), zastąpiony pojęciem „zabytek”. Udostępnienie dóbr kultury można również rozumieć jako potrzebę ich ochrony, bowiem nie sposób zapewnić dostępu do dobra nieistniejącego.

Wskazać również należy art. 73 Konstytucji, stanowiący, iż: „Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.”

Adresatem art. 6, jak i 73 są władze publiczne, nie regulują one zatem stosunków prywatnych. Oba przepisy należy rozpatrywać w związku z „zasadą równego dostępu do dóbr kultury”. Z kolei szeroko traktowany jest przepis art. 86, zgodnie z którym: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej

odpowiedzialności określa ustawa.” Powyższą normę interpretuje się rozszerzając przedmiot ochrony także na zabytki a przede wszystkim na zabytkową zielenią komponowaną, taką jak np. zabytkowe parki podworskie.

Podstawę krajowych regulacji w dziedzinie ochrony zabytków stanowi ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W zakresie przedmiotowym ochronie prawnej poddane są zabytki. Art. 3 u.o.z., będący słowniczkiem ustawowym, definiuje pojęcie zabytku jako: „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Powyższy artykuł dzieli zabytki na:

- nieruchome
- ruchome
- zabytki archeologiczne.

Słowniczek ustawowy definiuje zabytki nieruchome jako: „nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o której mowa w pkt. 1”. Podobnie, zabytek ruchomy to: „rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1”, zaś zabytek archeologiczny: „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem”.

Art. 6 stanowi dopełnienie art. 3 będąc katalogiem otwartym zabytków objętych ochroną prawną. Oznacza to, że przedstawiona przez ustawodawcę lista ma charakter przykładowy. W rzeczywistości za zabytek może być uznany obiekt nie ujęty w art. 6 u.o.z. Katalog jest jednak dosyć szeroki i składają się na niego:

1. Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami, przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalności wybitnych osobistości lub instytucji.

2. Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami,
- pieczęciami,
- odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami
- świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r., poz. 2393),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

1. Zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

W art. 4 ustawy określono zakres działań w dziedzinie ochrony zabytków sprawowany przez organy administracji publicznej:

1. Zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3. Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4. Przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5. Kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6. Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Z kolei formy ochrony prawnej zabytku reguluje art. 7, zgodnie z którym są nimi:

1. Wpis do rejestru zabytków,
 - 1a. Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
2. Uznanie za pomnik historii,
3. Utworzenie parku kulturowego,
4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 89 u.o.z. wymienia organy ochrony zabytków, którymi są:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2. Wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa reguluje również prawa i obowiązki nałożone na samorząd terytorialny (zarządy województwa, powiatu i gminy oraz starostę, wójta lub burmistrza). Art. 50 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje na starostę, jako organ właściwy w postępowaniu wywłaszczeniowym podjętym na wniosek właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla zabytku nieruchomego lub ruchomego. W uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków Starosta ma również prawo do umieszczania na zabytkach znaku zabytku chronionego prawem (art. 12 ustawy), którego forma została określona w Rozporządzeniu Ministra Kultury w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych z dnia 9 lutego 2004 r. (Dz. U. z 2004r. Nr 30 poz. 259.). Starosta prowadzi również listę społecznych opiekunów zabytków, których powołuje i odwołuje na wniosek właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Także organy administracji centralnej ujęte są w przepisach u.o.z. Art. 18 stanowi: „Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy określaniu ustaleń strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw (...)”, a art. 88: „W celu koordynacji przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków w razie konfliktu zbrojnego Rada Ministrów

może utworzyć, w drodze rozporządzenia, Polski Komitet Doradczy, będący jej organem pomocniczym.”

Ustawa reguluje także zagospodarowanie zabytków, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań przy zabytkach, nadzór konserwatorski, wywóz zabytków za granicę, sprawę restytucji zabytków wywiezionych niezgodnie z prawem z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, zasady finansowania opieki nad zabytkami, zasady opieki nad zabytkami w trakcie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych oraz regulacje dotyczące funkcji społecznego opiekuna zabytków. W zakresie podmiotowym ustawa reguluje przede wszystkim działanie organów ochrony zabytków. Poprzez sprecyzowanie procesu ich powstawania, organizacji i obowiązków.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 977 z późn. zm.).

Niniejsza ustawa w art. 1 ust. 2 pkt. 2 stanowi, iż: „2. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza: (...) 4) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”. Z kolei art. 3 określa, że: „Prowadzenie, w granicach swojej właściwości rzeczowej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego, odnoszących się do obszaru powiatu i zagadnień jego rozwoju, należy do zadań samorządu powiatu.” Zgodnie z przepisami ustawy, w studiach zagospodarowania przestrzennego, planach, jak i decyzjach o warunkach zabudowy uwzględnia się stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków i dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. -Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 682 z późn. zm.).

Ustawa zawiera wyłączenie jej stosowania w przepisie art. 2 ust.2 pkt.3, stanowiąc: „Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności: (...) 3) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.”

Ustawa określa również, iż obiekt budowlany wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów

objętych ochroną konserwatorską.

Z kolei art. 39 określa procedurę prowadzenia robót budowlanych przy obiekcie wpisanym do rejestru zabytków. Właściwy organ może również, w drodze decyzji, nałożyć na inwestora obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1336 z późn. zm.).

Ustawa definiuje tereny zielone jako tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym. Można zatem zakładać, że chroniony jest nie tylko zabytek, ale także jego bezpośrednie otoczenie.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 344 z późn. zm.).

Celami publicznymi, w rozumieniu powyższej ustawy jest m.in. opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z kolei jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie. Podobnie w przypadku decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji.

Podziału nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków dokonuje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 z późn. zm.).

Art. 4 ust. 1 definiuje zadania powiatu, zgodnie z którymi: „1. Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponad-gminnym w zakresie: (...) 7) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;(...)”. Wobec tego należy stwierdzić, że wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów powiatowych.

Obok opisanych w skrócie najważniejszych aktów prawnych, mających związek z omawianym zagadnieniem, należy jeszcze wymienić pozostałe akty – związane w mniejszym stopniu z zadaniami opieki nad zabytkami.

Są to:

1. **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 194 z późn. zm.).**
2. **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 571).**
3. **Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.).**
4. **Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 385).**
5. **Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).**
6. **Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.).**

Rozporządzenia regulujące kwestie opieki nad zabytkami.

Ochrona zabytków jest również regulowana w aktach niższego rzędu, spośród których wymienić można następujące unormowania:

- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r., poz. 1674), (wygasa z dniem 31 grudnia 2023 roku, § 15 nin. rozporządzenia)

- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 81),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz.56),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

IV. Zadania samorządu powiatowego z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na powiat obowiązek sporządzenia powiatowego programu opieki nad zabytkami. Program opieki przyjmuje Rada Powiatu po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Następnie dokument ten jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji tegoż programu zarząd powiatu sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie powiatu. Co cztery lata program ten powinien być aktualizowany.

Zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada.

Zadaniem starosty jest ustanawianie, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, społecznego opiekuna zabytków.

Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

Ponadto zadania powiatu z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpisane są w ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 z późn. zm.) w art. 4 ust. 1 pkt 7.

V. Opieka nad zabytkami w świetle dokumentów strategicznych.

1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023 – 2026.

W dniu 1 grudnia 2023 roku Rada Ministrów przyjęła ważny, strategiczny dla polskiego państwa dokument, który wyznacza kierunki działań administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Opracowany w Departamencie Ochrony Zabytków MKiDN na użytek generalnego konserwatora zabytków „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026” ma na celu realizację przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem programu jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Najważniejsze cele programu:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.

Dokument został przyjęty uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. i stanowi kontynuację oraz aktualizację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, przyjętej 26 marca 2013 r. i jest instrumentem realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

W części Strategii poświęconej diagnozie obszaru „kultura” wskazano na:

- zły stan zabytków,
- niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,
- niewystarczający poziom ochrony zbiorów chodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury
- deficyt kompetencji kulturowych,

ale wskazano także na rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego.

Jako główny cel Strategii przyjęto wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

W części poświęconej celom, kierunkom interwencji oraz narzędziom realizacji celu przyjęto trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
- Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W strategii podkreślono, iż podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest wzmacnianie prospołecznych postaw i tożsamości opartych na wspólnym dorobku kulturowym, co osiąga się poprzez szacunek do tradycji oraz poczucie przynależności do wspólnoty i jej historii. Istotnym elementem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego będą działania ukierunkowane na wzmocnienie i wykorzystanie potencjału kultury i zasobów dziedzictwa narodowego na rzecz utrwalania wzorców i kompetencji sprzyjających rozwojowi kapitału społecznego.

3. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze.

Jednym z ramowych celów strategicznych programu jest kultura i dziedzictwo oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia, utrwalanie dziedzictwa kulturowego regionu w celu budowania tożsamości oraz promocji turystycznej Mazowsza w kraju i zagranicą w połączeniu z aktywizacją obywatelską i zawodową społeczności lokalnych.

Województwo Mazowieckie to region o wysokiej jakości życia, rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców, silniej i zróżnicowanej gospodarki partnerskiej współpracy, atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania dziedzictwa oraz tradycji, umacniający tożsamość budowaną na fundamencie poszanowania bogatej spuścizny historycznej.

4. Zgodność programu opieki nad zabytkami z dokumentami powiatowymi.

Strategia Przewidywania i Zarządzania Zmianą Gospodarczą Subregionu Sierpeckiego.

Dokument ten został przyjęty Uchwałą Nr 258.XLIII.2013 Rady Powiatu w Sierpcu z dnia 29 listopada 2013 roku.

W obszarze turystyki strategicznej wyodrębniono dwa podstawowe cele strategiczne. Ponieważ istnieje potrzeba wzmocnienia spójności zarówno wewnętrznej, jak zewnętrznej Powiatu, nie tylko w obszarze turystyki, ale szeroko rozumianego marketingu – celem strategicznym jest animowanie współpracy międzygminnej w celu stworzenia spójnego systemu komunikacji i identyfikacji marketingowej. Powyższy zabieg wpłynie pozytywnie na spójność Subregionu oraz ułatwi jest prezentację na zewnątrz. Przewiduje się, że poprzez wspólne inicjatywy w zakresie komunikacji marketingowej, rozbudzi się i umocni tożsamość mieszkańców jako przynależnych do Subregionu.

Drugim celem strategicznym związanym ściśle z turystyką jest rozwój międzygminnych produktów turystycznych, odwołujących się do ekoturystyki oraz turystyki specjalistycznej (wędkarskiej i kajakowej). W odniesieniu do aktualnie obowiązujących trendów na rynku turystycznym, szczególnie istotnym wydaje się ukierunkowanie Powiatu, zgodnie z posiadanymi zasobami – na turystykę zogniskowaną wokół walorów przyrodniczo-kulturowych (motyw wsi Mazowieckiej) oraz turystykę budowaną wokół potencjału rzek i jezior, w obszarze turystyki specjalistycznej. Wysokie wymagania klienta zewnętrznego oraz rosnąca konkurencja sprawiają, że niezbędnym jest, w odniesieniu do Powiatu Sierpeckiego, znalezienie i poruszanie się na rynku oferty niszowej.

Strategia Rozwoju Powiatu Sierpeckiego na lata 2021-2027.

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr 301.LII.2022 Rady Powiatu w Sierpcu z dnia 23 września 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Sierpeckiego na lata 2021-2027.

Politykę rozwoju powiatu skoncentrowano wokół działań zorientowanych na rozwój gospodarczy powiatu, decydujący o poprawie naszej konkurencyjności i wzroście dobrobytu Naszych Mieszkańców, przy jednoczesnym zabezpieczeniu jego zrównoważonego rozwoju i potrzebie wyrównywania różnic rozwojowych wewnątrz powiatu. Przy opracowaniu tego dokumentu uwzględniono potrzebę ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego powiatu, a także walorów przyrodniczych. Wskazano też działania, które mają być odpowiedzią na zmiany klimatyczne, obniżanie się poziomu wód gruntowych i susze oraz wykorzystanie dobrze rozwiniętego rolnictwa do stymulowania rozwoju obszarów wiejskich, poprzez stałe zwiększanie znaczenia produkcji rolnej dla przetwórstwa rolno spożywczego.

Wizją, celem głównym władz Powiatu jest kreowanie takiej polityki gospodarczej i społecznej, aby Powiat Sierpecki był przyjazny dla mieszkańców, inwestorów i turystów, a także był powiatem dbającym o środowisko naturalne i tradycje kulturowe oraz realizował n/w cele strategiczne:

1. Rozwój gospodarczy i infrastrukturalny przy zachowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem potencjału powiatu sierpeckiego, budżetu Powiatu i środków zewnętrznych.
2. Poprawa stanu środowiska naturalnego i warunków rozwoju.
3. Promocja zachowań i postaw prozdrowotnych, profilaktyka i ochrona zdrowia oraz rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, włączenie społeczne.
4. Rozwój edukacji i kierunków kształcenia zawodowego dostosowanych do bieżących i przyszłych potrzeb lokalnego rynku pracy.

Strategia wskazuje główne wyzwania, a także cele rozwojowe powiatu do zrealizowania przez samorząd powiatu oraz inne podmioty. Stanowi też ważny punkt odniesienia dla innych dokumentów strategicznych, planów i programów powstających na poziomie lokalnym (gminnym) czy też ponadlokalnym. W nowej strategii wskazana została spójna i kompleksowa koncepcja rozwoju powiatu, która jednocześnie uwzględnia cele europejskich i krajowych dokumentów strategicznych.

Analiza SWOT dowodzi, że Powiat Sierpecki powinien kontynuować dalszy swój rozwój w oparciu o korzystne położenie, zasoby przyrodnicze, kulturowe i tradycje. Na terenie Powiatu są obszary zakwalifikowane, ze względu na różnorodność i bogactwo zasobów przyrodniczych, do form ochrony przyrody takich jak:

- Obszar Chronionego Krajobrazu,

- liczne zabytki występujące na terenie Powiatu, które tworzą warunki do dalszego rozwoju i wykorzystania możliwości turystycznych Powiatu.

VI. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru, znajdujących się na terenie Powiatu Sierpeckiego.

L.p	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
1.	Gozdowo	Bonisław	kaplica na cmentarzu grzebalnym	170/1095 W 10.04.1975
2.		Dzięgielewo	park dworski, poł. XIX	577 23.09.1987
3.		Gozdowo	park, I poł. XIX	242/1514 W 22.05.1975
4.		Gozdowo	zespół kościoła parafialnego: kościół par. p.w. Wszystkich Świętych wraz z otaczającym terenem w obrębie muru cmentarnego, 1901-02, (ruchome wyposażenie) dzwonnica, nr rej.: j.w. plebania mur, pocz. XX w.	442 13.03.1978
5.		Kurowo	kościół par. p.w. św. Piotra i Pawła, 1866, (wyposażenie wnętrza)	437 13.03.1978
6.		Lelice	park dworski, 2 poł. XIX	557 20.08.1987
7.	Mochowo	Bożewo	zespół kościoła parafialnego: kościół par. p.w. śś. Jakuba i Andrzeja, 1453, nr rej.: (wyposażenie wnętrza) dzwonnica, XVIII, nr rej.: j.w. cmentarz przykościelny, nr rej.: j.w.; ogrodzenie terenu cmentarza, mur., XIX/XX w. - cmentarz rzymskokatolicki parafialny, założony w 2. poł. XIX w.: układ alejek, kwater, przedwojenne nagrobki, starodrzew,	88/421/62 W 22.03.1962
8.		Cieślin	park dworski, poł. XIX	558 20.08.1987
9.		Cieślin	zespół krochmalni, 1912r.	613 10.10.1989
10.		Grodnia	Grodzisko wczesnośredniowieczne	419/245/60 W

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

			XI-XIII w.	26.03.1960	
11.		Ligowo	zespół kościoła parafialnego: kościół par. p.w. św. Mateusza, 1906-13, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, mur., pocz. XX w. cmentarz rzymskokatolicki parafialny, założony poł. XIX w.: układ alejek, kwater, przedwojenne nagrobki, starodrzew,	168/1025 W 19.01.1973	
12.		Mochowo	zespół kościoła parafialnego: kościół par. p.w. św. Marcina, drewn., 1684. XVIII, 1876, wraz z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m	149/598/62 W 4.04.1962	
13.		Obręb	zespół dworski, XIX/XX	539 8.09.1980	
14.		Żurawin	zespół kościoła filialnego: kościół Przemienienia Pańskiego, 1903, (wyposażenie wnętrza) kaplica p.w. MB Żurawińskiej, mur., k. XVII w., remont. 1863 r i 1975. ogrodzenie terenu przykościelnego, mur. pocz. XX w.	439 13.03.1978.	
15.	Rościszewo	Łukomie	dwór wraz z parkiem i sadem owocowym	499 25.05.1979	
16.		Łukomie	kościół i dzwonnica	436 6.02.1978	
17.		Rościszewo	dwór ze skrzydłami i najbliższym otoczeniem w promieniu 100 m	29/100 W 20.01.1958	
18.		Rościszewo	kościół par. p.w. św. Doroty (ob. św. Józefa), 1779-81, wraz z plastycznym i architektonicznym wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m	30/101 W 20.01.1958	
19.		Rościszewo	spichlerz	470 14.11.1978	
20.		Gmina Sierpc	Borkowo Wielkie	park	597 29.12.1988
21.			Dziembakowo	dwór i pozostałości parku	473 14.11.1978
22.		Goleszyn	kościół wraz z terenem cmentarza kościelnego	89/422/62 W 22.03.1962	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

23.	Miasto Sierpc	Kwaśno	dwór wraz z parkiem	244/1516/75 W 22.05.1975
24.		Miłobędzyn	zespół dworski: dwór, park	551 1.07.1987
25.		Piastowo	oficyna prawa z zespołu dworskiego	246/1518/75 W 22.05.1975
26.		Sierpc	dom Plac Kardynała Wyszyńskiego 15	617 22.10.1990
27.		Sierpc	dom ul. 1-go Maja 9	256 30.01.1979
28.		Sierpc	dom ul. Benedyktyńska 4	248 30.01.1979
29.		Sierpc	dom ul. Benedyktyńska 6	250/1523/75 W 22.05.1975
30.		Sierpc	dom ul. Piastowska 46 B	251/1524/75 W 22.05.1975
31.		Sierpc	dom ul. Piastowska 8	253/1526/75 W 22.05.1975
32.		Sierpc	dom ul. Żeromskiego 1	255 30.01.1979
33.		Sierpc	"drewniany budynek mieszkalny dawniej spichlerz (ob. "Kasztelanka") ul. Kasztelańska 2 A	33/113 W 25.01.1958
34.		Sierpc	fragment układu urbanistycznego	165/864 W 26.11.1971
35.		Sierpc	kościół filialny wraz z wystrojem wnętrza i najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m	35/115 W 25.01.1958
36.		Sierpc	kościół parafialny wraz z plastycznym i architektonicznym wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m	34/114 W 25.01.1958
37.		Sierpc	ratusz	150/599/62 W 4.04.1962
38.		Sierpc	ruiny kościoła p.w. Św Krzyża wraz z otoczeniem w promieniu 50 m	36/118 W 30.01.1958
39.	Sierpc	ul. Chopina 16	249 30.01.1979	
40.	Sierpc	zespół sakralny benedyktynek wraz z otoczeniem w promieniu 50 m:	32/112 W 15.01.1958	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

			kościół wraz z architektonicznym i plastycznym wyposażeniem wnętrza, budynek klasztorny i dzwonnica	
41.		Sierpc	zespół dworca kolejowego, ul. Dworcowa 7 dworzec kolejowy – wieża ciśnień – dom pracowników kolei	nr rej.: 181 z 05.10.1999
42.		Sierpc	Budynek koszarowy ob. szkoła, ul. Płocka 38 a	nr rej. A-988 03.09.2010
43.		Sierpc	Cmentarz rzym.-kat. z nagrobkami, ul. Kościuszki 25	nr rej. A-1116 15.02.2013
44.		Sierpc	Dom Kultury, ul. Piastowska 39	nr rej. A-870 13.05.2009
45.		Sierpc	Dom, ul. Farna 24	nr rej. A 1003 05.01.2011
46.		Sierpc	Dom, ul. Św. Wawrzyńca 4	Nr rej.: A-1568 13.02.2020
47.		Blizno	- kościół fil. p.w. św. Wawrzyńca, drewn., 1720, – ruchome wyposażenie kościoła, wpis do rejestru zabytków: 146 B z 15.11.95 (1 obiekt)	241 29.01.1979
48.	Szczutowo	Gójsk	- kościół par. p.w. Serca Jezusowego, 1903-06,(ruchome wyposażenie) - cmentarz przykościelny; - cmentarz parafialny katolicki; - cmentarz wojenny z I wojny światowej. - park dworski, XIX w., pozostałość;	441 13.03.1978
49.		Szczutowo	kościół par. p.w. św. Marii Magdaleny, drewn., XVIII-XX, – ruchome wyposażenie kościoła, wpis do rejestru zabytków: 145 B z 15.11.95 (4 obiekty) - dzwonnica, drewn., nr rej.: j.w. - cmentarz parafialny.	151/600/62 W 4.04.1962
50.	Zawidz	Gutowo	dwór wraz z resztką parku	243/1515/75 W 22.05.1975

51.	Jeżewo	kościół par. p.w. św. Bartłomieja, 1 poł. XVI, 1740, wraz z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m	159/731 W 7.05.1962
52.	Majki	zespół dworski: dwór, park	562 28.08.1987
53.	Skoczkowo	park dworski, 2 poł. XIX	571 1.09.1987
54.	Słupia	- kościół par. p.w. św. Jakuba, 1876-84, (ruchome wyposażenie kościoła) - kaplica przedpogrzebowa na terenie cmentarza; - ogrodzenie cmentarza przykościelnego - cmentarz parafialny, przełom XIX/XX w.	239 29.01.1979
55.	Szumanie	osada z okresów przedrzymskiego i wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza	434/1060 W 20.06.1974
56.	Zawidz	kościół wraz z dzwonnica i terenem cmentarza kościelnego	152/601/62 W 4.04.1962
57.	Zgagowo	park, poł. XIX w., przekomponowany w pocz. XX w.	570 2.09.1987

W zakresie archeologii:

Na terenie powiatu sierpeckiego zlokalizowano 1394 stanowiska archeologiczne w tym :

1. 196 w granicach ewidencyjnych gminy Gozdowo ,
2. 201 ----- „----- Mochowo ,
3. 212 ----- „----- Rościszewo ,
4. 221 ----- „----- Sierpc ,
5. 133 ----- „----- Szczutowo ,
6. 395 ----- „----- Zawidz ,
7. 36 ----- „----- miasta Sierpc .

Dwa spośród w/w stanowisk wpisane są do ogólnopolskiego rejestru zabytków :

1. Szumanie, gm .Zawidz, st. nr 1 (AZP 45-55/ 7) - osada z okresów przedrzymskiego i wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza - Dec Nr 434/1060W z dn. 20.06.1974r.
2. Grodnia , gm. Mochowo, st. nr 1 (AZP 46-52/27) - grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza i osada z okresu wpływów rzymskich - Dec.

Nr 419/245/60W z dn. 26.03.1960r.

Pozostałe stanowiska archeologiczne wpisane są do ewidencji konserwatorskiej woj. mazowieckiego, a ich karty ewidencyjne zgromadzone są w archiwum Delegatury w Płocku Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie.

VII. Analiza SWOT.

Stan obecny i perspektywy ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Sierpeckiego podsumowane zostały w układzie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dla tej dziedziny. Analiza SWOT jest jednym z elementarnych narzędzi diagnostycznych, opisującym stan obecny analizowanego obszaru. Składa się z opisu jego czterech elementów: mocnych i słabych stron- czyli pozytywnych i negatywnych warunków wewnętrznych oraz szans i zagrożeń – czyli pozytywnych i negatywnych warunków zewnętrznych. Dokonana analiza stanowi podstawę do opracowania kierunków działania oraz ma pomóc w określeniu podstawowych priorytetów w zakresie ochrony zabytków na terenie powiatu.

Mocne strony :

- atrakcyjne walory krajoznawczo-przyrodnicze,
- czyste środowisko naturalne,
- znaczne rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu,
- niewielka odległość od Warszawy, Płocka, Torunia,
- wykształcona kadra,
- oferta szkolnictwa ponadgimnazjalnego,
- niezłe rozwinięta infrastruktura,
- duża lesistość,
- tradycje rzemieślnicze.

Słabe strony :

- brak pełnych planów zagospodarowania przestrzennego gmin,
- brak wypracowanych programów wspierania ochrony zabytków,
- niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki,
- mała promocja zasobów dziedzictwa kulturowego powiatu jako towaru turystycznego,
- niewystarczająca ilość środków na rozwój instytucji kultury w niektórych gminach,
- zły stan techniczny obiektów zabytkowych,

- słabo rozwinięta baza turystyczna.

SZANSE:

- rozwój turystyki i agroturystyki,
- poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe,
- rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturowych,
- uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- koordynacja działań konserwatorskich z Mazowieckim Konserwatorem Zabytków,
- poprawa jakości dróg,
- współpraca z innymi powiatami,
- rozwój promocji turystyki przy udziale Mazowieckiej Organizacji Turystycznej,
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości,
- napływ kapitału z zewnątrz.

ZAGROŻENIA:

- samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich,
- brak gotowych projektów budynków mieszkalnych i gospodarczych nawiązujących do miejscowej tradycji, które można by było wykorzystać przy realizacji kolejnych inwestycji,
- brak nakładów w należytej wysokości z budżetów samorządowych na odnowę obszarów i obiektów zabytkowych,
- brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich czy renowacyjnych przy zabytkach,
- brak działań w celu pozyskania środków Unii Europejskiej na ochronę zabytków,
- przypisywanie powiatowi nowych zadań bez zabezpieczenia środków finansowych.

Analiza SWOT nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność powiatu, jej wyniki wskazują, że problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego w powszechnej świadomości społecznej nie stanowi obszaru zainteresowania. Brak jest działań i kontroli społecznej w tym zakresie. W związku z powyższym należy wskazać kilka obszarów, które wymagają podjęcia świadomych

i planowych działań dotyczących dziedzictwa kulturowego:

- upowszechnianie świadomości wartości i jakości krajobrazu kulturowego;
- budzenie zainteresowań dotyczących dziedzictwa kulturowego oraz pozytywnego ruchu społecznego na rzecz jego ochrony;
- zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego (m. in. jako tradycyjna przestrzeń) dziedzictwa kulturowego.

VIII. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027.

Należy nadmienić, iż Powiat Sierpecki nie posiada na swoim stanie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru, do których posiada tytuł prawny.

Dlatego też katalog otwarty celów, które uwzględniono w Programie Opieki nad Zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2027 skupia się na dwóch zasadniczych kwestiach ujętych również w programie na lata 2020-2023:

- 1) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 2) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Cele ogólne będą osiągnane przez realizację konkretnych zadań i działań:

Cel 1: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.					
L.p	Zadania	Działania	Termin wykonania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty współdziałające
1.	Oznakowywanie obiektów zabytkowych.	Umieszczanie tablic informacyjnych „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM” na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zgodnie z rozporządzeniem ministra kultury (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz.259)	2024-2027 działania ciągłe	powiat w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, Wydział Oświaty i Zdrowia, Wydział Architektury i Budownictwa	gminy, inni właściciele obiektów zabytkowych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

2.		opracowanie i wydanie „Mapy Zabytków Powiatu Sierpeckiego”	2024-2027	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu	gminy, LOT „Nad Skrwą i Sierpianicą”
3.		opracowywanie i wydawanie kalendarza plakatowego z wykorzystaniem zdjęć ciekawych obiektów zabytkowych oraz przyrodniczych powiatu	corocznie	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu, Wydział Rolnictwa i Środowiska	
4.	Promocja obiektów zabytkowych.	opracowanie i wydanie multimedialnej prezentacji powiatu sierpeckiego z uwzględnieniem m.in. istniejących historycznych obiektów, zabytków, pomników, miejsc pamięci narodowej, walorów przyrodniczo-krajobrazowych.	2025	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu, Wydział Rolnictwa i Środowiska	
5.		umieszczanie informacji o zabytkach powiatu sierpeckiego i związanych z nimi inicjatywach na stronie internetowej powiatu	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu,	
6.		umieszczanie informacji o zabytkach powiatu sierpeckiego i związanych z nimi inicjatywach w wydawnictwach powiatowych	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu,	
Cel II. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.					
1.	Wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych na opiekę	- działania informacyjne - działania promujące opiekę nad zabytkami	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s.	gminy, organizacje pozarządowe, inni właściciele zabytków

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU SIERPECKIEGO NA LATA 2024-2027

	nad zabytkami.			promocji i rozwoju powiatu,	
2.	Działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży na temat kulturowej wartości zabytków i potrzeby opieki nad zabytkami.	<ul style="list-style-type: none">- realizacja w szkołach ponadpodstawowych z terenu powiatu ścieżki edukacyjnej „Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe regionu”, dotyczących wiedzy o lokalnym dziedzictwie kulturowym w szkołach i placówkach opiekuńczo wychowawczych,- prowadzenie w szkołach i placówkach opiekuńczo wychowawczych kół zainteresowań związanych tematycznie z dziedzictwem kulturowym regionu,- zamieszczanie na stronach internetowych szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych informacji o lokalnych zabytkach,- organizowanie imprez turystycznych, rajdów, zlotów, obozów dla dzieci i młodzieży, nawiązujących tematycznie do miejscowych zabytków	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s promocji i rozwoju powiatu,	gminy, organizacje pozarządowe, inni właściciele zabytków, szkoły i placówki prowadzone przez powiat oraz inne jednostki organizacyjne
3.	Działania edukacyjne wśród mieszkańców powiatu.	uczestnictwo powiatu w wystawach zewnętrznych, giełdach, targach i konkursach	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s promocji i rozwoju powiatu,	gminy, organizacje pozarządowe, inni właściciele zabytków, szkoły i placówki prowadzone przez powiat oraz inne jednostki organizacyjne
4.		- organizowanie powiatowych imprez z uwzględnieniem w programie tematyki krajoznawczo przyrodniczej, ochrony zabytków, dziedzictwa	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s promocji i rozwoju powiatu,	gminy, organizacje pozarządowe, inni właściciele zabytków, szkoły i placówki prowadzone przez powiat oraz inne

		kulturowego itp. (również w drodze otwartych konkursów ofert),			jednostki organizacyjne
5.		informowanie mieszkańców powiatu o atrakcjach kulturowo turystycznych powiatu sierpeckiego poprzez ukazanie i prezentację szlaków turystycznych, miejsc wypoczynku, bazy noclegowej, obiektów zabytkowych i miejsc historycznych mających duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego na spotkaniach okolicznościowych i jubileuszowych oraz w wydawanych przez powiat mapach, albumach, pocztówkach, kalendarzach itp.	2024-2027 działania ciągłe	Powiat, Wydział Oświaty i Zdrowia, Stanowisko d.s. promocji i rozwoju powiatu,	gminy, organizacje pozarządowe, inni właściciele zabytków, szkoły i placówki prowadzone przez powiat oraz inne jednostki organizacyjne
6.	Spoleczny Opiekun Zabytków	- powoływanie i odwoływanie społecznych opiekunów zabytków na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.	2024-2027	powiat w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków	

IX. Wdrażanie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

1. Instrumenty prawne, instytucjonalne i finansowe.

W realizacji Programu Opieki nad Zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty ogólne określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad Zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Starostwa Powiatowego oraz partnerów uczestniczących w realizacji programu – Mazowieckiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów, fundacji oraz organizacji pozarządowych.

Realizacja programu wymaga stałej współpracy Starostwa z jednostkami samorządu położonych na terenie powiatu gmin spełniających istotną rolę w ochronie i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Zakłada się, że cele nakreślone w Programie Opieki nad Zabytkami będą

osiągnięte w wyniku szerokiej współpracy władz powiatu z Mazowieckim Konserwatorem Zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i związkami, których działania obejmują ochronę walorów krajobrazowych i kulturowych.

Finansowanie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł. Będą to zarówno środki budżetowe, a także środki prywatne. Źródła finansowania tej sfery można podzielić na:

- źródła publiczne: budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli,
- źródła prywatne: środki osób fizycznych, fundacji, kościelnych osób prawnych, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń.

2. Monitoring działania Programu

Zgodnie z art. 87 ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - za monitorowanie realizacji Programu Opieki nad Zabytkami odpowiada Zarząd Powiatu, który co 2 lata sporządza sprawozdanie i przedstawia je Radzie Powiatu.

Za wdrożenie, realizację i monitoring Programu odpowiada Wydział Oświaty i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Sierpcu przy współpracy z Wydziałem Rolnictwa i Środowiska, samodzielnym stanowiskiem d/s promocji oraz Wydziałem Architektury i Budownictwa.

STAROSTA

Andrzej Sławomir Cześnik